

Toimenpideohjelma saamen kielen elvyttämiseksi dl 31.8.2012

1. Lausunnonantajan tiedot

Vastaajien määrä: 1

Organisaatio

- Sámi Siida ry

Yhteyshenkilö

- Torkel Rasmussen

Sähköpostiosoite

- torkel.rasmussen@hotmail.com

2. Pidätkö ehdotettuja tavoitteita riittävinä ja tarkoituksenmukaisina saamen kielen elvyttämisen kannalta? (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Mii doarjut evttohuvvon doaimmaid, muhto eat oainne ahte leat doarvái buorit ealáskahttit sámegielaide. Ealáskahttinprográmma bargojoavku lea addán deaivilis gova sámegielaide dálá dilis, muhto bargojoavku ii leat evttohan doarvái nana doaimmaid mat duodaid sihkkarastit sámegiela boahhte áiggi. Min mielas Suopma ii ollašuhta dál Ovtastuvvan Nášuvnnaid Álgoálbmotdeklarašuvnna omd oahpahusáššiin. lige šatta ollašuhttit Álgoálbmotdeklarašuvnna gáibádusaid sápmelaččaid oahpahusáššiin jos ealáskahttinprográmma evttohusat ollašuhthuvvojit. Suopma lea dohkkehan ahte álgoálbmogiin lea vuoigatvuohta ásaht iežas oahppovuogádaga, muhto ii atte sápmelaččaide dákkár vuoigatvuođa. Ealáskahttin galggašii dán evttohusa mielde dáhphuvvat suopmelaš suomagielat skuvlavuogádagas juoga mii ii dáidde lihkostuvvat.

Ovdamearkka dihte amerihkalaš professor ja ealáskahttináššedovdi, Joshua Fisman, dadjá ahte ealáskahttin hárve lihkostuvvo majoritehtagielat skuvllain mat leat majoritehtaálbmoga stivrejumi ja hálddus. (Fisman 1991: Reversing language shift. s. 101). Lea šállu go ealáskahttinprográmma bargojoavku ii leat vuhtiiváldán Fishman rávvagiid ja evttohan sámegiela skuvlavuogádaga ásaheami.

3. Näkemyksenne varhaiskasvatusta ja kielipesätoimintaa koskevistä toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 1-2) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Atnit buorin go evttohuvo geavahit eanet ruđa giellabesiide, muhto oaidnit dás maid váillevašvuohta.

Galgá nannet lágas ahte juohke sámemánás guhte ii oahpa sámegiela ruovttus, ovdamearkka dihte dannego váhnemat leat vásihan giellamolsuma, lea vuoigatvuohta oahppat sámegiela giellabeasis.

4. Näkemyksenne saamen kielen opetusta koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 3-11) (max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Evttohus 4 lea hábmejuvvon nu ahte ollu sámemánát masset vuoigatvuođa oažžut sámegiela oahpahusa skuvllas. Jos váhnemat leat massan sámegiela, de ii leat sámegiella okta ruovttugiella, ja dalle mánás ii leat vuoigatvuohta oažžut sámegiela oahpu. Livččii dás maid buoret čállit ahte sámemánás lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegielas.

Mii atnit dán evttohusas erenoamáš heittogin ja váidalahttin njeallje ášši:

1. Sámegiela mánáin ii leat vuoigatvuohta oažžut buot oahpahusa sámegillii, ii obba Sápmelaš ruovttuguovllusge. Suopma rihkku dál dáid mánáid olmmošvuoigatvuođaid ja áigu dainna joatkit.
2. Sámegiela mánáin ii leat vuoigatvuohta vázzit sámegiela skuvllas, muhto bággehallet suomagiela skuvllaide gos lea doarvá ahte 51 proseantta oahpahusas lea sámegillii.
3. Sámegiela manahan sámemánáin ii leat vuoigatvuohta vázzit sámegiela giellalávgunskuvllas. Dakkár skuvllat eai gávdnoge Suomas.
4. Visot nuppi dási oahpahus lea suomagillii, maiddá Sápmelaš Logahaga Ohcejogas. Ja nu sáhtta leat maid boahpteáiggis.

Mii evttohit nannet lágas ahte sámegiela mánáin lea vuoigatvuohta vázzit sámegiela skuvllas mas visot oahpahus lea sámegillii sihke vuodđoskuvllas ja logahagas. Sámegiela manahan sámemánáin lea vuoigatvuohta vázzit sámegiela giellalávgunskuvllain. Jos Suoma eiseválddit eai háliit nannet sámemánáid olmmošlaš vuoigatvuođaid lágas, de galget addit sápmelaččaide vejolašvuođaid ásaht iežamet sámegiela skuvllaid.

5. Näkemyksenne saamen kieltä osaavan pätevän varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrän lisäämistä koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 12-14) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Daid doaimmaid mii doarjut, dan lassin mii evttohit ahte namahuvvon oahpahus ja sámegiela máhttu adnojuvvo ánsun virggi bálkkáheamis. Gelbbolaš sámegiela bargit leat divrras resursa man ovddas ferte máksit lasi. Eandalit Ohcejogas lea váttisvuohta ahte olbmot eai oza bargguide dahje heitet barggus dannego fidnejit seammálágan barggu ja mealgat buoret bálkká Norgga beale gránnjágieldain.

6. Näkemyksenne koltansaamen kieltä ja -kulttuuria elvyttäviä erityistoimenpiteitä koskevista ehdotuksista (ehdotukset 15-17) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Dán áššái eat sáhte maidege dadjat

7. Näkemyksenne viranomaisten ja julkisyhteisöjen saamen kielen käytön lisäämistä koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 18) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Evttohus lea láivi. Dás hállojuvvo "ávžžuheamis" ja ahte "eiseválddit sáhttet". Eiseválddiin lea geatnegasvuohta fállat sámegiela bálvalusaid ja dain galgá leat plána das mo sii dahket dan, ja bajimus hoavddas galgá leat ovddasvástádus ahte plána duohtandahkkojuvvo. Plánii galgá gullat mo eiseváldi fidne sámegiela oidnosii ja diehtujuohkin álbmogii ahte sáhtta sámástit singuin.

Muđui lea váttisvuohta ahte eiseválddit ja olbmot almmolaš virggiin eai geavat sámegiela vaikko máhttet dan. Dákkár oktavuodas livččii buorre lágidity kampanja mas hásttuhit ja ávžžuhit olbmuid geavahit sámegiela.

8. Näkemyksenne saamenkielisiä radio-, tv- ja internet-sisältöjen lisäämistä koskevasta toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 19-20) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Dohkálaš radio ja TV fállat sápmelaččaide ii čovdojuvvo dáinna evttohusain (19), muhto veaháš lassáneapmi lea buoret go ii mihkkege. Áidna jierpmalaš čoavddus lea ahte Ruota Radio, Ruota TV, YLE ja Norgga áibmomediatitnodat (NRK) ovttaš ásaht TV- ja radiokanála. Jos ii gávno dáhttu dan dahkat, de galggašedje goitge ovttašbargat nu ahte Suoma beale sápmelaččat besset guldalit ja oaidnit daid prográmmaid mat ráhkaduvvojit gránnjariikkain. Ovdamearkka dihte oidnojit mánáidprográmmat TVs njeallje gearde vahkus Norggas maid Suoma beale mánat eai beasa oaidnit.

Evttohus: YLE čielggada vejolašvuođa ásaht sámegiela radio- ja TV kanála ovttašbarggus Norgga ja Ruota áibmomediatitnodagaiguin. Dahje YLE sáddešgohtá daid radio- ja TV-prográmmaid mat ráhkaduvvojit Norggas ja Ruotas.

9. Näkemyksenne saamen kielen huoltoja, tallentamista ja tutkimusta koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 21) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Buorre.

10. Näkemyksenne saamelaiskulttuurin ja -kulttuurin tuen sekä järjestöjen kielityön vahvistamista koskevasta toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 22-23) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Guktut evttohusat leat buorit.

11. Näkemyksenne työryhmän esittämistä muista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 24-30)
(max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Mii doarjut evttohusaid earenoamážit sámegielaht nuorrakultuvrra ja sámegielaht riekkisdoaimma doarjuma. Muhto muittuha 24. evttohusa buohta ahte dát ii olašuite sápmelaččaid vuoigatvuođa ásaht iežamet oahpahušvuogádaga, ja mii gažadit mo Suoma stáhta áigu dán geatnegasvuođa ollašuttit?

12. Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta (max 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Stuuramus váttisvuohta ealáskahttinprográmmas ii leat ahte bargojoavku ii leat ádden sámegielaht áittadási ja jávkanfáras. Ealáskahttinprográmmas leatge ollu buorit doaimmat. Sáhtá dattetge govvidit dili ná ahte bargojoavku lea dego doavttir guhte ádde man garrasit olmmoš lea buohccán, muhto dat ii ádde makkár dálkasa dat dárbbáša. Duohta dili lea ahte sámegielaht mánát, nuorat ja nuorra ollesolbmot eai sámás gaskaneaset. Muonat dutkamušat čájehit dan, ja min searvvi lahtut vásihit dan juohke beaivvi. Váldosivva dasa lea ahte olbmot leat hájánaht suomastit skuvllas. Vaikko oahpahuš lea váldooasis sámegillii, de buot skuvllat doibmet suomagillii. Danne fertjit erenoamáš fuopmášumi bidjat sápmegielaht mánáid ja nuoraid skuvladili buorideapmái. Ealáskahttinprográmmas eai leat doarvái buorit evttohusat. Mii čujuhit iežamet evttohusaide ja deattuhit ahte jos Suoma stáhtas ii leat dáhttu buoridit dili, de galgá vuoiggalašvuođa namas addit sápmelaččaide vejolašvuođa ásaht iežamet skuvllaid.